

Návrhy řešení pro čistší ovzduší

Českou republiku opakovaně sužuje zdraví škodlivý smog a nízká kvalita ovzduší. Stát v minulosti přijal několik opatření (například kontroly domácích kotlů) pro zlepšení stavu, ale to rozhodně nestačí. Hnutí DUHA, Čisté nebe, NESEHNUTÍ a celá Asociace ekologických organizací Zelený kruh přicházejí s plánem, jak srazit znečištění a zároveň snížit i plýtvání energií.

Opatření také posílí moderní průmysl, neboť budou stimulovat výrobu moderních kotlů, efektivních aut, nových tramvají a autobusů či větrných turbín. A tím také zajistí nová pracovní místa, která nahradí odcházející průmysl fosilních paliv.

1. Uhelné kotle a kamna v domácnostech

- 1.1. Od další výzvy tzv. kotlíkových dotací (jaro 2017) přestat podporovat uhelné a smíšené (biomasa nebo uhlí, v praxi se pálí převážně uhlí) kotle a podporovat pouze čisté technologie. A spustit nový program (či podprogram kotlíkových dotací), který umožní výměnu kotlů v sociálně slabších domácnostech, jako jsou senioři na venkově. Stát jim nejen přispěje, ale uhradí veškeré náklady a pomůže s pořízením i výměnou. Po vyčerpání prostředků z fondů EU pokračovat v kotlíkových dotacích s příspěvem státního rozpočtu (případně podle bodu 1.2.).
- 1.2. Postoupit v přípravě „environmentálních složek energetických daní“ (vláda schválila základní analýzu dne 9. 1. 2017 a uložila úkoly), které by motivovaly zejména k výměně uhelných kotlů a kamen za méně špinavé palivo. Výnos daně by bylo nutné směřovat na pomoc lidem s uhelnými kotli a kamny (doplnění kotlíkových dotací, taky aby na ně dosáhl každý). Toto opatření je nutné zavést novelou zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů. Není důvod čekat na novou vládu, ministři mají schválené úkoly, které je nutné začít plnit okamžitě. V první řadě nechat spočítat externí náklady, které domácí uhelné kotle způsobují a připravit konstrukci daně.
- 1.3. Novelou zákona o ochraně ovzduší umožnit obcím zakázat na svém území topení hnědým uhlím (případně rozšířit na všechna tuhá paliva)¹. Takovou možnost zavedlo Polsko a využilo ji například město Krakov.

¹ A zároveň musí obce vymáhat existující plošný zákaz topení méně kvalitními palivy než je hnědé uhlí.

2. Doprava

- 2.1. Novelou zákona o ochraně ovzduší (kterou lze spojit s opatřením 1.3) uložit jasnou povinnost obcím přijímat opatření pro splnění imisních limitů a zasahovat proti smogovým situacím a zároveň:
- 2.1.1. Dát obcím právo zpoplatnit vjezd vozidel s cílem omezit vznik kolon a zlepšit plynulost provozu,
 - 2.1.2. Novelizovat pravidla o vzniku nízkoemisních zón a dát obcím právo zakázat vjezd diferencovaně dle produkce emisí (na základě plaket dle emisních norem EURO, zákaz vjezdu pro vozidla s dieselvými motory od daného roku², apod.),
 - 2.1.3. Dát Policii ČR pravomoci a technické prostředky ke kontrole, přísnějšímu pokutování a odstavování vozidel, která nespĺňují opatření dle bodu 2.1.2 a další požadavky (zejména odstraněné nebo poškozené filtry pevných částic).
- 2.2. Stát by se měl s ostatními zeměmi EU domluvit na postupném posilování standardů spotřeby aut, které vyžaduje po výrobcích.
- 2.3. Rozšířit mýtné pro nákladní dopravu na silnice všech tříd a zvednout poplatky tak, aby se na větší vzdálenosti vyplatilo posílat zboží po železnici a také se orientovat na místní výrobce.

3. Uhelné elektrárny

Česká republika je 5. největším vývozcem elektřiny na světě (v absolutním objemu). Vyváží elektřinu a tím také zdraví obyvatel. Kdyby se zavřelo 6 zastaralých uhelných elektráren, tak stále ještě budeme vývozcí elektřiny³. Vývoz navíc není (zejména v době nízkých cen elektřiny) výhodný ani ekonomicky, neboť klesající zisky ani zdaleka nekompensují ekonomické ztráty státu, firem i rodin dané vyšší nemocností a pracovní neschopností.

- 3.1. Přijmout závazný strop pro instalovaný výkon kondenzačních uhelných elektráren, které mohou být provozovány po modernizaci na 1 800 MW (což odpovídá předpokladům daným implicitně ve Státní energetické koncepci ČR). Modernizací (nutnou z hlediska legislativy EU) by tak mohlo projít a dostat prodloužení licence jen několik elektráren (které jsou v procesu modernizace) a zbytek by byl odstaven.
- 3.2. Novelou energetického zákona zavést tzv. malusy pro nízkoúčinnou výrobu elektřiny z uhlí (opatření vychází ze SEK ČR).
- 3.3. Kompenzovat úbytek zaměstnanosti i výroby elektřiny zavedením (novela zákona o podporovaných zdrojích) rozumné podpory pro obecní a občanské větrné turbíny.

² K tomu již přistoupily například Paříž, Athény, Oslo, Mexiko City či Madrid.

³ Jedná se o nemodernizované elektrárny Počerady (uhelné bloky, nikoliv nové paroplynové), Chvaletice, Mělník II a III, Tisová a Dětmárovice, které vyrábí 14 TWh elektřiny z uhlí. Roční vývoz elektřiny elektrické energie činí 16 TWh.

4. Průřezová opatření

- 4.1. Znečištění ovzduší se nezbavíme, pokud nesrazíme závislost ekonomiky na fosilních palivech, jejichž spalování je jednou z hlavních příčin. Proto vláda musí pokračovat v přípravě tzv. antifosilního zákona. I když nový zákon nestihne přijmout, musí se povznést nad politické přetlačování a připravit co nejlepší podklady pro novou vládu. Jde o zdraví nás všech.
- 4.2. Je třeba přepracovat programy zlepšování kvality ovzduší tak, aby obsahovaly konkrétní adresné úkoly včetně kontrolních termínů a do roku 2020 zajistily zlepšení kvality ovzduší alespoň na úroveň limitů v platných zákonech.
- 4.3. Zvýšit poplatky za znečišťování ovzduší pro velké znečišťovatele tak, aby skutečně motivovaly investory k modernizaci výroby.
- 4.4. Z úrovně státu i kraje podporovat restrukturalizaci těžkého průmyslu na Ostravsku, kde jeho koncentrace způsobuje významnou část tamního rekordního znečištění ovzduší. Symbolické by bylo ukončení provozu poslední koksovny v městské zástavbě.
- 4.5. Česko-polské příhraničí patří k nejvíce znečištěným oblastem v Evropě - požadujeme proto intenzivní jednání s Polskem a koordinované řešení v postupu snižování smogu.
- 4.6. Zveřejňovat informace na webových stránkách krajských úřadů, jaké pokuty dostaly firmy za překračování emisních limitů za posledních 5 let.
- 4.7. Zveřejňovat data o ovzduší v open-datovém formátu, zahušťování sítě měřicích stanic. Včasné informace rizikovým skupinám obyvatel mohou významně napomoci včasné reakci a prevenci v oblasti ochrany zdraví obyvatel.